

#NoMoreBoys&Girls?

"Gender is een doen en geen zijn", maar ook "Iemand is niet een vrouw, maar identificeert zich als vrouw."

De queerfeministische ideologie kwam mij altijd al voor als conceptueel incoherent en wetenschappelijk problematisch – *pardon my French*. Het schrijven van dit essay, getriggert door het webinar #NoMoreBoys&Girls, gebaseerd op het YouTube filmpje met dezelfde naam, heeft die indruk niet alleen bevestigd, maar me ook veel duidelijk gemaakt, onder meer met betrekking tot een vraag die wat verder aan bod komt.

Aanvankelijk was het mijn bedoeling om het kort te houden. Maar al snel begon wat als een essay startte een eigen leven te leiden en groeide het uit tot een kritisch betoog met empirische onderbouw en kreeg het de omvang van een bescheiden boek. Eerlijk gezegd had ik bij de aanvang geen uitgekristalliseerde positie, behalve de overtuiging dat de opvattingen van queertheoretici en sommige andere feministen onmogelijk juist konden zijn.

Pas gaandeweg en eigenlijk pas helemaal aan het einde, werd mijn eigen positie duidelijk. Alsof het schrijven er zelf naartoe werkte (het schijnt dat essays dat weleens doen); als iets wat organisch uit het schrijfproces emergeerde. Die positie pretendeert geen waarheid in absolute zin, noch heeft ze dat nodig. Ze is een bestemming – maar niet zomaar één: de argumenten treft men aan onderweg, markeren het pad en precies daarom is die bestemming betekenisvol.

Tijdens het schrijven maakte ik kennis met het werk van uiteenlopende denkers: filosofen, wetenschappers en gendertheoretici. Van velen kende ik het werk niet en van een aantal had ik zelfs nooit gehoord. Het resultaat is een tekst met tal van verwijzingen. Waar enkel namen worden vermeld, vindt u het relevante werk terug in de literatuurlijst aan het einde van dit essay, behalve in drie gevallen (waarom, dat wordt wel duidelijk).

Wat me allereerst opviel, was dat zelfs wetenschappelijke bevindingen over verschillen in gendereigenschappen, zoals neigingen, interesses, voorkeuren en gedrag, regelmatig vastliepen in een descriptieve, modelmatige of interactionistische benadering: verschillen en mogelijke verklaringen werden weliswaar geregistreerd, maar zonder expliciete poging deze causaal te verbinden met onderliggende biologische of seksegerelateerde factoren, laat staan een epistemisch robuuste samenhang te zoeken. Zelfs bij overtuigend bewijs van robuuste crosscultureel terugkerende psychologische verschillen bleef het veld openstaan voor constructivistische verklaringen, waarin biologie hoogstens op het tweede plan verscheen en al zeker niet als onderbouw. Zonder enige *touch of essence* die deze verschillen een structurele of epistemische grond verleent, bleek het blijkbaar mogelijk om de biologische component systematisch te omzeilen of discursief toe te eigenen, vanzelfsprekend in naam van het juiste discours.

Veel feministische theorieën, waaronder het queerfeminisme, zijn dusdanig opgebouwd, vaak in elkaars verlengde, dat ze zich effectief aan kritiek weten te onttrekken: een ideologisch doolhof waarin tegenwerpingen met zelotische en vaak tegenstrijdige ijver worden afgeweerd, zodat een kritische analyse nauwelijks op gang kan komen. Sommige denkers binnen de zogenoemde *queer theory*, zoals Judith Butler (1956–), erkennen en omarmen deze incoherentie zelfs expliciet, als methodologisch en politiek uitgangspunt, in naam van een alternatief kennisbegrip: poststructuralistisch, radicaal anti-essentialistisch, discursief en constructivistisch. Binnen dat kader bezit identiteit geen stabiele kern en ontstaan betekenissen niet uit objectieve kenmerken, maar uit discursieve en performatieve praktijken.

Een kritische benadering van dit discours en het belang van een gematigd essentialistische invulling van gender vormt dan ook de kern van het eerste deel van dit werk, naast een poging om op pragmatische wijze om te gaan met een feministisch en identiteitsgeoriënteerd denkkader dat zich steeds nadrukkelijker en vaak met een aura van vanzelfsprekendheid maatschappelijk opdringt. Omdat dit kader grotendeels haaks staat op een wetenschappelijke benadering van sekse en gender, richt ik me ook op de mogelijke risico's en gevolgen van een

dergelijke ideologisch-dogmatische constructie. Met wetenschap bedoel ik kennis gebaseerd op falsifieerbare en empirisch toetsbare hypothesen. Die kennis vormt de toetssteen voor wat volgt: dat men nog wel kan spreken van jongens en meisjes.

Binnen het academisch genderdiscours kreeg queer theory en haar activistische en pedagogische vertaling een dominante en ideologisch sterk geladen positie binnen het derde- en vierdegolffeminisme (vanaf de jaren 1990, met een sterke activistische impuls vanaf de jaren 2010). Hoewel het merendeel van de bevolking zich niet herkent in het queerfeministische denken, heeft een invloedrijke minderheid vooral dit discours weten door te drukken, vaak met een ideologische stelligheid die weinig ruimte laat voor afwijking of debat. Via academische en activistische netwerken heeft dit gedachtegoed een disproportionele invloed verworven op het maatschappelijk discours over gender. De gehanteerde terminologieën en indelingen in het vernoemde YouTube-filmpje sluiten nauw aan bij de queerfeministische praktijk. Voor een educatief project dat pretendeert pluralistisch te zijn, is die eenzijdigheid zowel pedagogisch als intellectueel problematisch.